

TELEGRAFUL ROMAN.

Nr. 75 ANULU XII.

Telegrafulu este de doua ori pe septeman: joi'a si Duminec'a. — Preneratiunea se face in Sabiu la expeditura foiei pe afara la c. r. poste, cu bani gat'a prin scrisori francate, adresate catre expeditura. Pretulu preneratiunei pentru Sabiu este pe anu 7. fl. v. a. ear' pe o jumetate de anu 3. fl. 50. Pentru celelalte parti ale Transilvaniei si pen-

tru provinciele din Monarchia pe unu anu 8 fl. era' pe o jumetate de anu 4 fl. v. a. Pentru princ. si tieri straine pe anu 12 fl. v. a.

Sabiu, in 24 Sept. (6 Oct.) 1864.

Inseratele se platescu pentru inteia ora cu 7. cr. sirulu cu litero mici, pentru a doua ora cu 5 1/2 cr. si pentru a trei'a repetire cu 3 1/2 cr. v. a.

Invitare de a prenumera

la

„Telegrafulu Romanu“

pe triloniulu Octobru, Novembre si Decembre c. v. 1864.

Abonamentulu pentru Sabiu — — 1 f. 75 xr.

Pentru Transilvani'a si monarchi'a austriaca 2 f. —

Pentru Romani'a si tieri esterne — — 3 f. —

Sabiu in 17/29 Septembre 1864.

Redactiunea si Editor'a.

Diet'a transilvana.

Siedinti'a din 26 Augustu (7 Sept.)

Rescumperarea prestatiunilor urbariale (Jeleresci.)

(Continuare si capetu.)

La d. Vajd'a intr'unu cuventu lungu motivatu desfasura opiniunea sea in privinti'a amendamentelu lui Schuler-Libloy facute la 5 Sept. si alu lui Gaitanu din siedinti'a acest'a. — Ce se atinge de motiunea lui Schuler-Libloy, se copulu acestei'a, adica ca in proiectulu acest'a de lege despre mopulu rescumperarei sa se fia definitu si aceea: ca care locuri sa fia rescumperabile? lu partinesce. Trebuie sa-lu partinesca cu atat'a mai vertosu, pentruca la desbaterea generala chiaru densulu (Vajda) a fostu celu d'antaiu, care a facutu atenta pre inalt'a casa la calamitatile si necesurile cele multe, ce purcedu de acolo, ca patent'a urbariala se explica in atatea moduri, ca si Bibli'a din partea preotiloru feluriteloru confessiuni. Densulu a fostu, care au adusu dreptu esemplu § 16 alu pat. urb. si au aretatu, ca acelu unu §-u singuru se interpreteza in mai multu decatu 20 de intiesuri, si in urma pentruca chiaru densulu a rogatu pre in casa mai antaiu, ca la inceputulu acestui proiectu sa fia definitu in modu catu mai lamuritu si necapace de mai multe explicatiuni: cari pamenturi alodiale au calitatea de rescumperare?

Relatiunile possessiuniloru in tier'a nostra suntu in mare disordine, si caus'a principala, ca pan'acum nu s'au adusu inca la ordine, se pote dice ca fostu patent'a urb. insasi, fiindu conceptata astfelu, incatu se pote coment'a in atatea moduri. Trebuie dar sa nesuimu, ca prin comentarea stricta a patentei intregi si cu ocaziunea acest'a prin definirea barem a acelu §-i ai patentei, cari privescu la prestatiunile rescumperabile, sa facem unu pasu catra multa dorit'a punere in ordine a referintieloru possessiunarie; pentruca starea de acum a lucrulu este rea si pagubitoare atatu pentru possessori, catu si pentru iobagi si dileri, ba chiaru si pentru tier'a insasi.

Panace relatiunile de possessiune intre fostii domni pamentesci si fostii iobagi, respective fostii dileri si curialisti nu voru fi deslegate, nici unulu nici altulu nu scie, de ce are a se tine, adica cari pamenturi voru remane in proprietatea sea si cari voru trece in possessiune straina; de aceea nici ca are voia a port'a economi'a sea ratiunalminte si cu zelulu recerutu, ba si pretiurile realitatiloru in urm'a acestei nesigurantie si fluctuatiuni scadu intr'unu modu forte pagubitoriu. Chiaru si curgerea buna a trebiloru comassatiunale este impededata, ba devine mai cu nepotintia prin acesta nesigurantie; caci nesciindu pe deplinu nici inginerii, nici tribunalele urbariale, in a cui tabla sa fia pusu cutare seu cutare pamentu de controversia, lesne se pote ntempla sa-lu puna ad libitum, ear in fine judecat'a sa-lu atribue partidei contrarie, — candu apoi scopulu commasatiunei, segregarea possessiunei fostulu domni pamentescu de a fostiloru slujbasi si viceversa, nu s'aru pote

realisa. Dar nici in alte cause urbariale nu va sci judecatorulu, cum sa afle din atatea interpretatiuni felurite interpretiunea cea mai buna, si dupa carea sa judece, nici avocatulu nu va sci da svatu siguru clientulu seu; si de aici se voru nasce sute de processe urbariale, cari de n'aru fi apta patent'a urbariala de atatea interpretatiuni, ori nu s'aru nasce de locu, ori deca suntu incepute, s'aru termina pe calea pacei, si bietulu tieranu n'aru trebui sa cheltuiasca ade-seori tota averea sea in processe urbariale, si inca de multe ori fara resultatulu doritu, si tier'a n'aru fi silita a sustine cine scie panacandu tribunalele urbariale si organele de despagubire cu multa cheltuiela.

Dupace dara se vede, ca starea cea neregulata a possessiuniloru de acum este atatu de daunosa in privinti'a tuturor interesatiloru, este daunosa si in privinti'a economiei nationale, scade pretulu possessiuniloru, submina creditulu si da ansa la atatea processe adeseori ruinatoare; dupace iarasi caus'a acestei impregiurari triste este parte mare, ca pat. urb. lasa usi'a deschisa la explicari forte multe, asi'a dara nu pote a nu sprijini se copulu amendamentulu lui Schuler. Dincontra definitiunea, ce o da Schuler prestatiuniloru rescumperabile, nu-lu multiamesce si asi'a aceea n'o pote partini; pentruca e multu mai vaga si mai espusa feluriteloru comentari, decatu insisi §-ii respectivi ai patentei. De aceea densulu e gat'a a aduce la toti §-ii acestia definitiuni speciale despre aceea: ca ce e rescumperabilu? Ear dupace la desbaterea titlulu a vediatu, ca incatru merge intentiunea casei: ca adica de asta data sa nu se ia la desbatere partea materiala a patentei, si dupace si presedintele a fostu de acesta parere; pentru acest'a, ca sa nu ostenesca cas'a cu motiunile sele si cu motivarea aceluor'a, si-ia voia a roga pre presedintele, ca sa ntrebe mai nainte pre in casa, deca va sa se lase la desbaterea materiala a aceluor'a §-i din patent'a urb., cari privescu la rescumperarea locuriloru alodiale, ori nu?

Trecendu apoi oratorulu la partea a dou'a a amendamentulu lui Schuler, motiveza, pentru ce acesta parte n'o afla nici in interesulu proprietariloru, nici intr'alu fostiloru slujitori, si pentruce n'o pote partini.

Catu in fine pentru propunerea lui Gaitanu, aceea declara ca o partinesce cu inima si cu sufletulu: ca adica fondulu tieriului inca sa vina in ajutoriu jeleriloru si curialistiloru si sa contribue barem in parte la rescumperarea pamenturiloru acestor'a; pentruca jelerii si asi'a numitii curialisti se tinu de class'a poporulu celui mai seracu, care pelanga tota usiurarea, ce i o da proiectulu regimulu (20 ani si 40 rate) totusi elu singuru d'abia si-aru pote rescumpera prestatiunile facute pentru pamentulu avutu. Apoi sortea acestoru bieti omeni acum e mai vitrega, decum a fostu nainte de 1848, fiindca ei, pelanga aceea ca pan' in diu'a de astadi au fostu indatoriti a da slujbele cele de mai nainte si pelanga aceea, ca pretulu slujbeloru loru acum e cu multu mai mare, decum a fostu nainte de 1848, trebuie sa platesca si contributiune si sa porte poverile publice, de cari tote pana'n 1848 au fostu scutiti. Luandu dar in consideratiune aceste impregiurari, precum si aceea, ca ei inca contribuiescu la dessarcinarea pamenturiloru urbariale, resulta ca o deductiune logica si drepta, ca si tier'a sa-i ajute pre ei la rescumperarea prestatiuniloru, ce le faceau ei. Ear deca majoritatea casei n'aru priimi acestu amendamentu, atunci densulu si reserva dreptulu a aduce o motiune noua, ca adica jelerii si curialistii, barem catu tine tempulu rescumperarei, sa fia scutiti de platirea adauseloru pentru dessarcinarea pamenturiloru urbariale.

(Dandu-si unu amendamentu in intiesulu acest'a si in scrisu, cas'a nu-lu incuviintieza.)

Alduleanu, dupace arata mai antaiu, ca desbate-

rea a luat un cursu digressiv, care aru poté produce confusiune, ca ce se afla la ordinea dilei: proiectulu specialu alu regimului ori revisiunea patentei urbu preste totu? Dupa parerea densului, la ordine nu e facerea vreunei legi noué, ci modificarea celoru 3 §§-i numiti in proiectulu regimului, si adica §§-ii 23, 26 si 85, cari tocmai asiá suntu obiectulu dilei, precum fu de curendu proiectulu regimului menitu a schimbá §-ulu 75 din ordinea dietala, privitoré la diurnele membriloru dietei; (Bravo!) si precum acolo nu s'a potutu desbata asupr'a cualificatiunei deputatiloru séu regalistiloru, asiá si aici nu se poté desbata si asupr'a altoru §§-i din pat. urb.; ear déca aru fi sa se desbata si asupr'a altor'a, atunci propunerile lui Schuler si Gaitanu cu multu n'aru fi de ajunsu, ci aru trebui revedita patent'a dela inceputa. Densulu (Alduleanu) inca a fostu aplicatu la tribunalele urbariale si aru poté dá desluciri in privint'a dreptului materialu, dar la acést'a nu e tempulu acum. Apoi dupace espune, ca inaintea dietei sta numai deslegarea intrebárei despre modalitatea platirei capitaleloru de rescumperare dupa chei'a hotarita prin cejalalti §§-i ai pat. urb., pentru pamenturile dechiarate de rescumperavere, si altu nemic'a: trece la speciala.

„D. dep. Gaitanu, dice, vrea sa delature provocarea la pat. urb. din § 1 alu elaberatului comisiunei din acelu motivu, ca o lege octroita, adusa sub regimu absolutisticu nu s'aru poté recunósce de bas'a unui articulu de lege facutu pre cale constitutiunala, dié'a constitutiunala nu aru poté luá despre un'a cá aceea notitia. Dupa parerea mea propunerea acést'a, din motivele date, este o propunere periculósá, periculósá, pána si pentru existint'a corpului legislativu presinte, cáci pecáandu dni'a sea cugetá a scapá de vre-o-cate-va buchii din § 1 in privint'a de totu ne'nsemnata, tocmai atunci s'gduie existint'a nóstra constitutiunala din temelie, s'arunca neproportionatu mai mari daune in alta privint'a. Dni'a sea trece cu vederea, ca fundamentulu constitutiunei de astadi este octroitu, ca chiaru bas'a, pe care sta adi parlamentulu nostru, ai cáruu membri avemu noi onóre a fi, inca este fructulu unei legi octroite.

Déca noi totu aceea ce este octroitu amu ignorá, nu amu recunósce— si consecuintiele parerei d. dep. Gaitanu acolo ne-aru duce— atunci dié'a presinte aru debuí sa dispara, sa se disolve. Sa nu uitámu, Dloru, ca ide'a octroirei are contrari destulu de numerosi, nu-i lipsa sa le intarimu numerulu; si de le va succede acelor'a resturnarea legiloru octroite, credu ca nu aru fi présalutariu nice pentru ddni acei'a, cari au sprijinitu propunerea acést'a. (Asiá e! Bravo!)

Apoi credu, domniloru! ca nici n'aru cam fi demnu de noi, cá o lege octroita, pre care o aflámu de buna, sa o imbrátisiamu cu aplause de placere, dupacum se 'ntemplá mai adeseori páncum, eara despre alt'a asemenea octroita, care nu ne e tocmai pe placu, nici chiaru notitia sa nu luámu, s'o ignorámu cu totul pentru aceea, cáci este octroita? [Ce consecuintia este ast'a? ce este, domniloru, diplom'a din 20 Octobre 1860, ce este patent'a din 26 Februariu 1861, care cu atát'a bucuria si ardóre s'a salutatu chiaru din partea aceloru ddni, cari astadi suntu incontr'a provocárei la legi octroite? Nimic'a alt'a, domniloru, decátu numai proiectulu unei vointie imperatesci, imbracata in háin'a octroirei, si acelor'a avemu sa ascriemu astadi existint'a constitutiunei imperiale in genere, si a Transilvaniei in specia. (Gull: Asiá e!)]

Dar nu poté stá propunerea dlui Gaitanu nici din altu punctu de vedere, nici din punctu de vedere curatu obiectivu; cáci déca vomu oculi citarea patentei urb., resp. a §iloru de modificatu, apoi nu avemu nici o basa, pre carea sa fundámu desbaterile nóstre de astadi; atunci aru trebui d. dep. Gaitanu, lucrandu cu consecuintia, sa propuna reieptarea proiectului regimului, cáci páncum n'amu poté luá la desbatare §§ii 23, 26 si 85, páncum pe calea legislatiunei constitutiunale nu s'aru subtrage mai antáiu la revisiune patent'a urbariala.

Partea a dóu'a a propunerei dlui Gaitanu, unde dice, ca capitalulu de despagubire sa se platésca parte prin obligati, parte prin fondulu de desdaunare, nu sciu cum s'o pricepu cu participarea fondului desdaunárei. Acést'a propunere e préscurta, prénédesevarsita, stá numai din vre-o dóue cuvinte; acést'a aru trebui s'o propuna d. propunente prin o propunere statatóre celu putínu din 8—9 §§i, cáci altmintrea este numai o idea atinsa, ear nu desfasiurata. Propunerea dlui dep. Gaitanu din nici unu punctu de vedere nu se poté luá de intemeiata, prin urmare nici nu se poté luá de conclusu din partea inaltei case.

Trecendu apoi la propunerea lui Schuler—Libloy, aceea o afla mai departe de ordinea dilei, cáci cuprinde in sine dóue dispositiuni materiale, care, dupace arata ambele propuneri, le combate astfelu: „De si amendóue partile propunerei dlui Schuler—Libloy suntu o dovada de bunavointia cátra fostii tierani, dar nu suntu aduse la locul seu inainte.

Asiá dar din parte-mi asiá cugetá, ca dupacum propunerea dlui Gaitanu, asiá nici acést'a titulu obiectului dilei de astadi nu se poté priimi dreptu conclusu, si asiá dori, cá toti acei ddni, cari afla in proiectulu regimului care-va folosu pentru fostii tierani, dupacum eu intr'adeveru aflu, sa binevoiesca, a nu face neposibila devenirea in valóre a unei legi pre temeiulu acestui proiectu alu regimului prin amendamente si propuneri eterogene, care nu au nici unu necsu cu proiectulu propusu de regimu;— cáci sanctiunarea legi aru fi neposibila, candu amu aruncá cutari si cutari amendamente, de si de altmintrea laudabile si bune pentru fostii tierani, de si datátóre de dovedi de ingrijirea parintésca pentru tíera si tiereni, in acestu articulu de lege, cu ocaziunea presinta ex incidenti nu potemu ajutá nimicu tieraniloru, ba dincontra numai cátu le stricámu, cáci impedecámu a deveni proiectulu inalt-reg. la valóre de lege, dupa care capitalulu despagubirei are sa se platésca in 40 de rate, eara nu in 6 cá de presinte; mai incolo mai avemu si folosu in elu; cáci in § 23 se dice, ca numai atunci potu pretinde dílerii rescumperarea, déca séu toti séu cea mai mare parte a loru din satu o ceru; pecandu dupa proiectulu regimului poté pretinde rescumperarea fiacare díleriu pentru sine singuru pe candu va voi.

Acestea, domniloru, suntu folóse, de care noi pre tierani i-amu lipsi prin propunerile facute din partea mai multoru dni, si li-amu ajutá díleriloru cum dice proverbulu nemtiescu — preste si'a (über den Sattel.) Acei ddni, cari au aretatu atát'a ardóre pentru binele tieraniloru, voru avé ocaziune fórté bine venita, ocaziune fórté corespondiatóre—déca suntu resoluti a representá spiritulu bunei vointie cátra tierani—a colucrá atátu in comitetulu respectivu, cátu si in dieta, cá proiectele purcese din iniciativ'a dietei prin d. Dr. Ratiu si consoti, cari tocmai privescu la partea materiala a pat. urb. la araturi, fenatie, la paduri si pasiuni, unde intr'adeveru se poté ajutá bietiloru tierani pe temeiulu dreptátii, — voru avé dicu ocaziune larga, de a-si dovedi simtieminte de iubire, de dreptate si de vointia de a le dá ajutoriu; dar pe calea, pe care au apucatu astadi, le potu numai stricá, astadi le potemu numai asiá folosi, déca priimim proiectulu regimului neschimbatu. (Bravo! Bravo!)

(Aici urméza cuv. dd. Domzs'a, si Schuler—Libloy stracurate din eróre in nr. trecut, apoi cuv. Mitr. Siulutiu, care partinesce propunerea lui Domzs'a, in fine propunerea lui Russu.)

C. S c h m i d t consimte intru tóte cu Alduleanu, ear propunerile, ce se abatu dela obiectulu propusu, crede ca trebuie sa se tracteze deosebitu, dupacum prescrie regulamentulu dietalu. Apoi combate pre Gaitanu, care a trasu la'ndoiéla activitatea patentei urbariale cá lege, dicendu, ca déca nu vomu recunósce legea acést'a din absolutismu, atunci nici libertatea insasi, ce o da acést'a lege iobagiloru liberati, nu aru avé putere. O lege adusa in absolutismu páncum atunci are valóre, páncandu se schimba pe cale constitutiunala. De aceea despre aceste propuneri materiale, nefiindu la locul loru, nu va vorbi mai departe, ci va observá numai lui Russu, ca propunerea densului o afla de prisosu fatia cu testulu din proiectulu comitetului. Partinesce priimirea neschimbata a proiectului comitetului.

G a i t a n u. „Propunerea mea au cuprinsu in sine 3 párti. In partea d'antáiu amu postitu, cá sa se lase afara citarea patentei urbariale. Acést'a, dupacum mi-aducu aminte, o amu postitu din acelu motivu, ca patent'a acést'a s'au adusu sub regimu absolutisticu, si ca o asemenea lege absolutistica nu poté servi de bas'a unei legi noué aduse pe cale constitutiunala, páncandu nu s'a reveditu si priimitu mai antáiu aceea. Cu acést'a ocaziune eu nu m'am folositu de espressioné: octroitu, si de cum-va m'am folositu cu acést'a espressioné, amu facut'o numai din gresiéla limbei; pentruca, dupa priceperea mea, lege octroita este numai aceea, carea suveranulu o dá din plenitudine potestati sele supusiloru sei sa o urmeze neconditionata, nedandu dreptu supusiloru a o discutá séu modificá. Asemenea legi avemu noi numai dóue, adica diplom'a din 20 Octobre 1860 si patent'a din 26 Februariu 1861.“ Apoi arata mai pe largu, ca elu nici ordinea dietala, nici patent'a urbariala, nici alte legi esite sub absolutismu nu le privesce cá octroite, pentruca nu s'au adusu fára activitatea factorului alu doilea alu legislativei. Ba dincontra tóte legile esite sub regimu absolutu stau sub revisiunea dietei, cáci candu a caditu regimu absolutisticu, Mai Sea a datu unu rescriptu, prin care tóte legile de sub regimu absolutu se sustinu in vigóre numai páncandu se voru revedé pe cale constitutiunala. (Asiá e!) Fiindu lucrulu astfelu, dié'a cu totu dreptulu poté asceptá dela regimu, cá acést'a sapasiésca la revisiunea patentei urbariale si la modificarea aceloru dispositiuni din ea, care dupa 10 ani de esperiintia s'au aretatu a fi de lipsa. Si acést'a trebuie sa o

facea regimul actualu cu atât a mai vertos, căci are o multime de procese începute dela 1848, toate pendinte și nehotarite, atât la instanța 1. cât și la 2 și 3. Trebuia să pasiască regimul actualu la revisiunea acestei legi, pentru că în patent'ă urbarială nu s'a precizat destul caracteristic'ă urbarialității și a alodiatărei. Acest'ă trebuie să se face; pentru că de și între § 3 și § 28 din patent'ă urbarială cu privire la întrebarea: de e orecare pamentu de fire alodială ori de ereditate sicilică, în esistența nu e deosebire, totuși aplicarea §-ului 3 la deosebire foruri a fostu deosebită. Necesitatea revisiunii patentei urbariale se poate vedea și din propunerea Dr. Ratiu, și ea s'a și promisă între propozițiunile regesci. În mani'ă atâtoru motive, ce vorbesc pentru pat. urb., regimul actualu a luat din patentă numai o particică mică mică, adică §§ii 23, 26 și 85; vrea însă prin unu citatu să asigure mai multor dispozițiuni din patentă vigoarea de lege constituțională. D. Vice-pres. Alduleanu dice, că nu aru sta la ordinea dilei a desbata despre aceea, deca are să se face rescumperarea prin țiera seu prin dileri, ci numai despre modalitatea despăgubirei, pentru că în pat. urb. e hotaritu, că rescumperarea au să o face pentru sine dilerii. Dar apoi în propunerea regimului și în § 1 încă se cuprinde unu citatu, care dă la mai multi §§i din pat. urb. vigoare de lege constituțională și cari §§i cuprind unu materialu, ce cade în dreptul materialu; ba chiaru § 1 aline'ă 1 a operatului comitetului dietal are asemenea dispozițiune, dîcîndu-se, că despăgubirea să se face prin dileri. Cere Gubernulu dela dieta, că să-si dea consensulu și învoirea sea, că rescumperarea să se face prin dileri, trebuie să dea dăra dietei același dreptu de a se exprime, că rescumperarea să se face prin statu, seu celu puțin parte prin dileri. „Regimul actualu vrea, după parerea mea, că prin acestu citatu să dea tuturor dispozițiunilor din pat. urb. vigoare de lege constituțională, și tocmai din acestu motivu socotescu eu, că citatulu acest'ă să rămăna afara, pentru că să nu prejudicăm lucrărilor ulterioare și propuneri facute din partea d. Dr. Ratiu. Căci cându va veni la ordinea dilei propunerea acest'ă, de vomu dice acum, că rescumperarea să se face numai prin cei îndatorati, nu vomu mai potea rezolvi această chestiune în combinațiune cu celelalte dispozițiuni ale dreptului materialu urbarialu. Lasandu citatulu din acestu § afara, dietei rămăne voia liberă în conclusele ulterioare pe de o parte, eara pe de alt'ă rescumperarea se va face în întielesulu dispozițiunilor concerninte din pat. urb. și pînăcîndu acestea voru trece prin revisiunea dietei.“

Muresianu în cuventu scurtu dar samburos combat patriotismulu celu falsu alu unor'ă, și e de parere, că deca nu totă, dar celu puțin o parte a acestei despăgubiri să se acopere din fondulu țierei; căci deca participa totu din țiera la despăgubirea urbarialităților și a dicimei, cari sunt atātu de însemnate cu multu mai usioru va participă țier'ă la această rescumperare a celei mai serace părți a poporului. Apoi aduce de exemplu cerculu, din care e alesu (Distr. Năseudu) ca cel'ă cu toate ca acolo nu esista astfelu de referințe, totuși contribuie la toate desdăunările și mai alesu la decim'ă preoților sasesci, care singura face 6 milioane. Partinesce propunerea lui Gaitanu, numai aru dori, că la mijloculu alineei 1 a §-ului 1 să se mai adăuga: „Celu multa“ (în 40 rate etc.); căci se poate ntemplă, că domnulu pamentescu să nu voiescă a primi despăgubirea în rate mai puțin seu odată, și asiă aru rămăne cu iobagi pe 20 de ani. Nu e sprijinitu.

Schnell că referințe trece preste argumentările aduse înainte. Cursulu ideilor lui este cam urmatoriulu. Deca diet'ă aru primi propunerile aduse, s'aru incurcă în contrădicere cu sine însasi, căci în ședința din 8 Iuliu s'a decisu, că operatulu celu d'antăiu alu comitetului totu despre acestu obiectu să se redă comitetului, care să aiba grija, că să nu incurgă aici și dispozițiuni materiale, de orecă proiectulu regimului cuprinde numai dispozițiuni formale. Acum însă propunerea lui Schuler—Libloy cuprinde și drepturi materiale, voindu a defini: ce este pamentulu alodialu și voindu a se scada nu $\frac{1}{6}$, ci $\frac{1}{3}$ din pretulu capitalisatu. Acesta din urma însă Schuler—Libloy n'a motivat'ă prin nimic'ă, decâtu numai va să fia liberalu, ceea ce n'adeveru e și forte lesne din pung'ă altui'ă. Asemenea n'a motivatu Schuler nici pretenșiunea sea, de a se scada $\frac{1}{3}$ în locu de $\frac{1}{6}$. Apoi face atenta diet'ă și la aceea, că după aceea propunere perde proprietăru de moșii jeleresci cu multu mai multa, decum a perdutu prin rescumperarea iobagiei, car din contra jelerulu castiga. Urmarea acestei deciziuni aru fi, că proprietarii pamentulu alodialu l'aru face pamentu colonialu, și fostulu jelerulu la această aru tacé, pentru că rescumperarea nu s'aru face din pung'ă lui, ci din fondulu țierei. De propunerea acest'ă a lui Schuler—Libloy se mira cu atât a mai multu, căci tocmai a-

cest'ă s'a plânsu asupr'ă îngreunării ceii mari a fondului țierei, care tocmai după propunerea densului s'aru mai îngreuiă cu câte-va milioane. Apoi combate pre Schuler și pentru paralel'ă, ce o a trasu între referințele transsilvane și referințele din Austri'ă, și face atenta pre Schuler, că cu fantasi'ă și cu vorbele frumoșe aici nu folosim nimic, căci matematic'ă e inimic'ă cea mai mare a fantasiei. (Haritate. Bravo!) Ear lui Gaitanu observa, că propunerea lui nu este la ordinea dilei, și asiă recomanda propunerea comitetului și resp. a regimului.

Lazaru că repr. regimului în cuventare lungă percurge parerile desfășurate de mai mulți oratori. Propunerile privitoare la dispozițiunile materiale spera că nu voru veni la votare, pentru că diet'ă le va respinge. Lui Schuler—Libloy observa, că definițiunea abstrasă, ce a datu densulu §ului 1, nici nu șterge, nici nu esplică §§ii acei'ă, cari vorbesc despre prestațiunile rescumperabile; va să dica, o afla de prisos. Cu privire la calcululu aceluși oratoru, facutu după analogi din țieri străine, argumentăza, că deca calcululu cel'ă s'aru face și în Transsilvani'ă după normele din provinciile austriace, atunci jelerii nu numai că n'aru castiga nimic'ă, ci dincontra aru perde; căci după calcululu transsilvanu despăgubirea pe 104 dile cu boi seu cu cai aru face 28 f., ear după cea austriacă 48 f. Camu în asemenea mesura ese și despăgubirea pentru lucrulu cu palmele.—Trecendu la propunerea lui Gaitanu, combate mai antăiu pretenșiunea acestui'ă, că împaciuirea să se face numai înainte deregatoriilor urbariale seu politice, de orecă împaciuirile acestea suntu învoiele de bună voia, și nu li se poate pune nici o pedecă. Asemenea asertulu lui Gaitanu, și resp. alu lui Muresianu, că cându țier'ă aru fi datore a plăti și pentru despăgubirea inquilinilor, ale căroru referințe arata mai pre largu ca au fostu cu totul diferite. După ce combate și pre Russu totu camu asiă, recomanda proiectulu comitetului.

La votare Schuler—Libloy retrage propunerea sea.

Propunerea lui Russu nu se primește.

Propunerea lui Gaitanu nu se primește.

Propunerea comitetului se primește, și ședința se termina.

Brasiovu în 20 Sept. 1864. Aniversarea dilei sftiei Sofie cu trei fiice ale ei: Pistis, Agapi și Elpis, că diu'ă în care s'a pusu pētr'ă fundamentala de cătră înaltulu Archiereu Andreiu Barontu de Siagun'ă la maretulu nostru gimnasiu, a fostu pentru noi o di de bucuria și de serbatore. Este negaduitu, că cându vedi obiectulu pretiuitu și multu doritu înfiintiatu, te bucuri de elu și cu totă inim'ă faci pomenirea lui cu atât a mai veselu, cu câtu mai multe greutăți și jertfe te-a costatu. Căci ce poate fi mai nobilu de câtu aducerea aminte a jertfelor și nesuintielor, cu cari s'a inițiatu mijloculu acest'ă de cultura, scumpulu nostru gimnasiu? Marētia și în veci n'ă uitata va fi diu'ă, în carea s'a pusu pētra fundamentala la școlele gimnasiiale din Brasiovu. Pompōsa fu celebritatea acelei dile din a. 1851. — Au mai fostu ceremonii întru serbarea și pomenirea acestei dile, dar cele de adi au cuprinsu toate câte se ceru la unu adevratu chramu alu școleror. Program'ă facuta de știmat'ă Eforia credu că este cunoscută dejă on. publicu alu Tel. Rom. Ea cuprindea: a se face unu parastasu ctitorilor și ajutorilor acestor școle gimnasiiale; că să se imprenne parochienii din cetate cu cei dela sf. Nicolai spre a audi adi slujba și cuventarea într'un'ă Biserica; că să mērga totu poporulu în rendulu cuvințiosu înainte școleror spre a se face acolo santirea ape; și că după această să se rostēscă o cuventare de cătră unu D. Professoru, apoi tinerimea să cante imnulu Imperatului și alu Archiereului, sub care tēmpu să se stropēscă zidirile, incaperile și poporulu. Toate erau întocmitē bine; omenii nostri erau nu numai acceptatori, dar invapați de simțiu festivu, mai cu sēma cându audira ca P. Archimandritu I. Popasu li-au ascultatu rogarea lor și venindu din Săbiu va luă și singuru parte la această serbare.

Au sositu diu'ă aceea însemnata, carea sunetulu clopotelor o anunțā serbatoresce; amu vediutu Biserica cea mare a sf. Nicolai pre indesuita de poporu; amu vediutu pre demnulu Archimandritu cu 9 Preți celebrandu și rogandu-se pentru sufletele fondatorilor și ajutorilor acestor școle; amu auditu din vocea lui cea sonora strabatatore cuventarea cea patrunțiatore și plina de spiritu. Ce sufletu va fi fostu în acea Biserica, care să nu știe cuprinsulu acelei cuventări? Ce omu tempitu să fia fostu, că să nu întielegă trist'ă istoria a victiei Romānilor, cându erau fără școle, și după cuventulu întieptului Solomon: Ca cei fără invetiatura suntu servi celoru invetiati? Cui să nu se fia batutu inim'ă, cându audi despre jert'ă Romānilor din Austri'ă în anulu 1848, cându dieci de mii de

suflete s'au jertfitu morindu pentru Imperatul, patri'a și națiunea lor?

Ear atunci candu se roști despre scóla, uniculu acest'a mijlocu care pastreza drepturile castigate și care ne lumineza și pentru care ne-amu jertfitu; candu se roști despre invapărirea Brasiovenilor cá sa ridice acésta scóla; atunci amu auditu ca ei s'au fostu hotarítu pâna la atât'a, a luá pânea materiala din mânilor filor lor și a o dá la scóla pentru de a chraní sufletulu lor. Atunci in a. 1850, ba mainainte dela 1844 și dupa 1851 reprezentantii Bisericeilor sf. Nicolae și a Adormirei impreuna cu poporul s'au hotarítu a radica acestu edificiu sfântu; atunci Brasiovenii (ajutorati, încátu scimu, de Saceleni, Braneni și alti binesimțitori. Red.) s'au hotarítu și au inceputu a contribui, jertfindu totu, numai cá sa radice gimnasiulu.

Simtiulu lor a fostu dela Ddieu și hotarirea lor a fostu nobila, de aceea s'au legatu ei tare și pentru sufletulu scólei, adeca pentru fondulu profesorilor spre a contribui in 10 ani aprópe 50 de mii. Anii acesti'a espirara, și ei au remasu ingrijati, ca ce sa faca pentru viitoriu? se adresara la Camerele din Romani'a pe temeulu unor Chrisóve dela Principii Romanici cá titorii Bisericeii sf. Nicolae. Camerele Principatelor române primindu rogarea Brasiovenilor indata o și incuviintiara. Ele hotarira atâtu pe temeulu chrisóvelor, câtu și pentru scopulu celu nobilu o mii de galbeni pe totu anulu. Apoi chiaru și Mai. Sea Imperatul nostru vediendu incordarea Brasiovenilor pentru a aduce gimnasiulu la deplinire, incuviintiá din Cass'a Statului 4000 fl. v. a. pe totu anulu, ear 1600 pentru requisite, cá odata pentru totdeun'a. Destulu ca cine póte cuprinde aci totu ce s'au cuventatu? cine póte aretá intiparirea ce a primitu poporul din aceste cuvinte? S'a accentuatu, ca pe poporul de josu numai scól'a-lu scapa din viét'a robici. Ear negociatorii audira, ca din cei 100 de negociatori plini de averi, cari erau inainte de 80 ani, nici remasitiele lor nu se mai vedu, s'a stinsu averea și stinsu și profesiunea acest'a frumósa; cáci fiii lor n'a avutu sciintia, n'au fostu la scóle. Scól'a dar pastreza și averea. In fine apoi prin o rogatiune, care cuprinse totulu, P. Archimandritu incheiá cuventarea sea. Bine aru fi s'o po-temu și ceti! (Vaurmá.)

Din Ungari'a se scrie, ca partid'a actiunaria trage din conventiunea italo-francesa nutrementu nou pentru planurile și aspiratiunile sele. Óre a câtea óra?— Episcopulu rom. cat. din Transsilvani'a, Dr. Ludovicu H a y n a l d, venindu dela Alb'a Iuli'a (Belgradu) a trecut in 10/22 Sept. prin Pest'a cátra Vienn'a, și de acolo va merge spre Rom'a, unde va și remané; cáci Pap'a, primindu dimissiuinea lui de Episcopu alu Transsilvaniei, l'a denumitu Archiepiscopu in partibus (fára Eparchia) cu resiednati'a in Rom'a. Successorulu lui se crede cá siguru ca va fi Eppulu titularu Fogarasy din Oradea-mare, (care póte tocmai in legatura cu aceste impregiurári s'a concediatu dela diet'a din Sabiu pe o luna de dile. Red.)

Prospectu politicu.

Imperatul Napoleonu iubesc a surprinde lumea prin câte unu actu de mare importantia, precalculatu de multu, dar tinutu câtu se póte mai secretu, pânacandu lu emite apoi fára veste, repede, cá unu fulgeru din cerulu seninu. Astfelu a fostu ide'a congressului europénu din anulu trecut; astfelu e și conventiunea cea nóua cu Itali'a, despre carea din urma, dupa scirile cunoscute pân'acum, n'au avutu veste nici chiaru poterile cele mai interesate de caus'a Italiei, adica Austri'a și curi'a papala. E fórte caracteristicu, ca multe jurnale, dar mai cu séma cele austriace suntu de parere, ca acésta conventiune nu este indreptata atâtu incontr'a Romei, carea mai curendu ori mai tardiu totusi va deveni capital'a Italiei, câtu incontr'a Austriei, adica pentru cederea Venetiei. Sfatulu celu vechiu datu Austriei mai cu séma de foile englese și prusse, de a lasá regatului italianu Veneti'a și de a se despagubi apoi la resaritului Europei, inviu de nou,— cá unu fenomenu monstruosu alu acelei idei de nimic'a, ca cu ómenii și cu tierile și astadi inca se mai póte face téggu cá cu nisce máfuri fára viétia și fára vointia!

In Itali'a conventiunea se pare ca n'a produsu efectulu doritu: unor'a adica (clericilor) li se pare a fi mersu regimulu prédeparte și a pregati papismului perirea, altor'a iarasi (partidei nationale) li se pare, ca n'a mersu destulu de departe, cáci Turinulu n'aru fi trebuitu sa se schimbe cu Florenti'a, ci numai și numai cu Rom'a. — In urm'a schimbárei ministeriului au ajunsu la putere Lamarmora ca presiedinte și ministru de esterne. Unulu din cele d'antáiu acte

Redactoru respundiatoru **Zacharia Boiu.**

ale lui a fostu, cá sa dimita o parte din trupele concentrate in Turinu. — Garibaldi, se dice, ca partinesce conventiunea, ba ca aceea s'aru fi facutu cu scirea lui.

Conferintiele din Vien'a pare ca asculta la cursulu naturei, și cu câtu dílele scadu, ear noptile crescú, cu atât'a mai tare dormitéza. Dani'a se vede ca in urm'a conventiunei franco-italiene spera vre-o întórcere a lucrurilor in favórea sea.

Imperatul Francesiloru, regele Prussiei și imperatul Russiei voru avé câtu de curendu o 'ntalnire la Baden-Baden. — Imperatés'a Russiei, carea erá sa petréca earn'a in Florenti'a, acum in urm'a impregiurárilor celoru mai nóue politice se va duce la Nizz'a.

Sabiu in 22 Sept. (4 Oct.) (Dela Associatiune.) Dupa unu cuventu scurtu de revedere rostitu din partea Esc. Sele Dlu Presiedinte, in siedinti'a lunaria a Comitetului s'au luat inainte rapórtel privitóre la starea finantiala a Asociatiunei, care s'au datu in urm'a transpunerei cassei nouluf Cassieru D. Capitanu in pensiune Stejaru. Dupa ce s'au luat mersuri in privinti'a obiectelor Asociatiunei, ce se afla de vendiare la Brasiovu inca din tempulu espositiunei, au referitu Dlu Dr. Pavelu Vasiciu despre dóue opuri de agronomia, care referatu ni-aru placé a-lu citi in intregu cuprinsulu lui in vre-unu díuaru, pentruca aru servi multor'a, cari se încerca a scrie câte ce-va, de indreptariu, și nu amu fi espusi de a ne torturá adese cu câte o compilatura séu traducere stricata din unulu séu altu autoru strainu.

In numerulu venitoriu credemu ca vomu poté comunicá protocolulu intregu. —

Sabiu in 22 Sept. (4 Oct.) Diu'a onomastica a Maiestáti Sele Imperatului s'a serbatu cu rogaciuni pe la tóte bisericel. —

Nr. 34—1 Concursu.

Devenindu vacante statiunile invetiatoresci din Comunele gr.-res. E. Sacal, G. Hodak și Gernesegu, cea d'antáiu imprenata cu unu salariu anualu dela 120 familii câte un'a metreta cucuruzu, Cortelu și lemne, a dóua cu 60 fl. v. a. cortelu și lemne, și a trei'a cu 20 fl. v. a. cortelu și lemne:

Spre ocuparea acestor posturi invetiatoresci se deschide concursu pâna la finea lui Septembre a. c. st. v.

Carii aru dorí a ocupá vreun'a din aceste statiuni invetiatoresci pâna la suscitá'a dí, au a-si asterne concursel sale la subscrisulu cuviinciosu timbrate, și cu Atestatu de boțezu din care sa se dovedéscá, ca e de religiunea nóstra gr.-res., adeverintie despre sciintiele absolute, despre servitiulu de pâna acumu, și despre purtarea lor moralá și politica.

Administratur'a și Inspectoratul districtualu scolaru alu Turdei de susu.

Idicelu in 14 Septembre 1864.

Iosifu Brancovean m. p.

Adm. Prot. și Inspectoru distr. sco'aru.

Nr. 19—2 EDICTU.

Ioann Tronariu din Comun'a Pórt'a, Cerculu Branului, de religiunea gr.-or. carele de mai multi ani a parasitu pre legiuit'a sea sotia Bucur'a Ioann Musiu totdeacolo, precum și Oprea Gaina, carele de mai multi ani a parasitu pre legiuit'a sea sotie Paraschiv'a Petricu ambi din Rasnovu, — fára a se sci loculu petrecerei lor — se provocu prin acést'a, cá in terminu de unu anu dela datulu de fatia negresitu sa se presenteze inaintea subscrisului Scaunu Protopopescu, pentruca la din protiva, procesulu matrimoniale asupra-le pornitu, se va decide și fára de ei in intiesulu SS. Canóne bisericesci.

Dela Scaunulu Protopopescu gr.-or. alu Brasiovului. Zernesci in 10 Iuliu 1864.

Ioann Metianu m. p., Protopopu.

Nr. 22—3 CITATIE EDICTALA.

Elen'a Davidic'a legiuit'a sotie a lui Nicolaie Oagé amandoi din Bodol'a (Budila) Comitatulu Albei de susu Cerculu Hegigului, carea de 6 ani de díle siau parasitu cu necredintia pre numitulu seu sotiu și au prebegitu in lume, prin acést'a se sorocesce, cá in terminu de unu anu și o dí, dela datulu de fatia, negresitu sa se presenteze inaintea subscrisului Scaunu Protopopescu, spre a stá fatia la judecata, pentru ca la dincontra, procesulu din partea barbatului ei asup'a ridicatu, și fára de dens'a se va hotari, amesuratu Canoanelor Sfinței Bisereci Ortodocse greco orientale.

Scaunulu Protopopescu greco res. alu tractului Hidvegului.

Elópatak 15. Augustu 1864. Ioann Mog'a, Protopopu.

Editur'a și tipariulu tipografiei diecesane.